

Фондация Покров Богородичен насърчава използването на
материалите в този сборник, при условие да се посочва източника и
интернет адреса на фондацията: pokrov.50megs.com

п о к р о в

алманах за православно четиво

при астието

*“И когато ядяха,
Иисус взе хляба и, като благослови,
преломи го и, раздавайки на учениците, каза:
Вземете, яжте, това е Моето тяло. И като взе чашата
и благодарил, даде им и рече: пийте от нея всички;
защото това е Моята кръв на новия завет, която за мнозина
се пролива за опрощаване на грехове.” (Мат. 26:26-28)*

Произход на Евхаристията

Прот. Александър Мен

ророк Иеремия (Иер. 31:32) предсказваше, че установяването на Новия завет няма да прилича на началото на Стария. И в действителност виждаме две рязко отличаващи се картини. Там – страшните подстъпи на Синай и тълпите народ, които не дръзват да се приближат до подножието на планината; тук – полутъмната горница и Учителя в обкръжението на Дванадесетте. Там – грохот и тръбни звуци, тук – тихия глас на Назарянина, произнасящ тайнствени думи. На

Синай – единствено надежда, обещание, образ (дори на самият Мойсей не е по силите да съзерцава Славата Господня); на Тайната вечеря Месията дели трапеза с тези, които са Го възлюбили и им казва: “Който е видял Мен – видял е Отца.”

Знаменателно е, че на древните икони, изобразяващи св. Троица (в това число и на св. Андрей Рубльов) главната тайна на християнската вяра е изобразена като трапеза на Тримата, съединени от любовта. От всички обичаи на религията на Завета Христос избра именно сакралната трапеза, за да я направи основополагаща мистерия на Църквата. Тя е призвана да включи верните в невидимия кръг на любовта и да ги съедини с Него – Господа и Учителя...

Такъв е произходът на Евхаристията.

Литургията е дошла при нас непосредствено от евангелските времена. Тя ни пренася в тази нощ, когато Господ за последен път пред смъртта си е беседвал с учениците си.

Във всичко следващ порядък, установен на братските вечери, Иисус е пял псалми, произнасял е благодарствени молитви над храната, но вече не пасхалният агнец е знаменувал Завета, а Той, Сам – Месията, Богочовека. В Него се извършвало примирение на хората с техния Създател.

Разтревожени и смутени гледали апостолите Христа, когато в края на трапезата Той взел в ръце традиционната “Чаша на благодарението” и към обичайните слова добавил: “Тая чаша е новият завет с Моята кръв, която за вас се пролива.” (Лука 22:20); когато, преломявайки пасхалния хляб, Той го назвал Свое Тяло.

Така жертвите на всички векове намират изпълнение и завършек в сионската горница, така копнежът за близост с Бога е утолен чрез Христовото благодарение, чрез Неговата евхаристийна Трапеза. Синът Човешки Го очаква Голгота. Тя е предречена от думите за Кръвта, която ще бъде пролята, за Плътта, която ще премине през смъртта. Но Христовите страдания не са просто гибел на Праведника, мъка на Неговата душа и тяло, а непостижимо

отъждествяване на Светия с падналото човечество. Светлината низхожда в тъмнината. В лицето на Иисус Бог “взима греховете на света”.

Никакви гуми не могат да поберат тази тайна. Само това постигаме с вяра: в миротворството се проявява любовта Божия и тя действа в Христовите страсти нашего ради спасения.

Ставайки един от нас, приближавайки се към нас, Богочовекът се потапя в трагичното земно битие, в света, където властва злото. Въплъщението неизбежно води към Кръста. Новият завет се скрепява с Кръвта на Месията.

Това, което се случва на Лобното място и в градината на Йосиф от Ариматея не изменя видимия ред на нещата, но в съкровената дълбина на битието то извършва велик прелом. Галилейският Наставник, в Който обитава Божественото Слово, “първ из мъртвите” донеся Царството Божие на земята. Там може да влезе всеки, който свободно е приел Христа и който е намерил в Него Пътя, Истината и Живота.

Вечерята на Божия Син се превръща в мистична трапеза на единението на Църквата. Сам Господ заповядва да я “правим” в Негова памет. Пристъпвайки към Чашата, последователите на Христа, както казва апостол Павел, възвестяват за смъртта на Спасителя. Това не е обикновено възпоменание на минали събития. Всеки път тайнството ознаменува действителното пребиваване на Богочовека в Неговата Църква.

Хляб и вино! Проста човешка храна – това, с което поддържаме живота си... Но в Евхаристията те са Жертва на Завета, чрез която Христос отново се въплъщава сред нас. Оттогава насетне свещената Чаша непрестанно се възнася над света: в дребните катакомби и средновековните събори, в центъра на големия град и в лагерите на смъртта, в тъмната на полярната нощ и в сърцето на пустинята. Благодатната сила на тайнството обема нашата планета, следвайки слънцето от изток до запад. Земята продължава своя бяг, но няма час, в който Евхаристията да не възвестява радостта на Изкуплението...

“Длъжни сме да разберем – казва презвитер Николай Афанасиев – че в

Христовата любов, като Божествена сила, като дар на Светия Дух, Единния, действащ във всички, онтологически свързва в едно; любовта усвоява живота на любимия. Любящият Бога се включва в живота на Божеството; любящият брата включва в своето ипостасно битие живота на брата; любящият целия свят с духа си обгръща целия свят.

Иеромонах Софроний

Пасхалната трапеза

проф. Христос Янарас

нес мнозина, изглежда, са забравили за тази основополагаща истина, определяща и изявяваща Църквата. Църквата – това е събрание около Евхаристийната трапеза. Не учреждение, не религиозен институт, не йерархическа и административна структура, не здание и службени кантори, но Божи народ, събиращ се за преломяването на хляба и благословието на Чашата – ето какво е Църквата. Някога “разпилените чада Божии” (Иоан. 11:52) сега са събрани в живото единство на църковното тяло. В Деяния на Апостолите срещаме първото писмено указание на основния принцип, конституиращ Църквата. Вярващите в апостолската проповед постоянно пребивават в “общуването, хлеболомението и молитвите” (Деян. 2:42). “А всички вярващи бяха заедно и всичко им беше общо; продаваха имоти и стока и разделяха ги между всички, всекиму според нуждата. И всеки ден единодушно престояваха в храма и, преломявайки по къщите хляб, хранеха се с весело и чисто сърце.” (Деян. 2:44-46) Плътта и кръвта на Христа принадлежат на тварния свят, но на такъв свят, който няма нищо общо с бунта против Божествената любов. Тялото Христово е тварна екзистенция, съществуваща като приношение на Бога, като нещо неразривно свързано с Него, като изражение на безкрайната благодарност към животворящата любов на Отца. Затова и Евхаристийната трапеза на Църквата – хлябът и виното – са също творение, принесено в дар на Господа по образа на Христовата плът.

Под хляб и вино – символи на всяка храна и всяко проявление на живота, Църквата разбира целия тварен свят; тя го връща на Бога, тя предава живота на тварите на любящата воля на Отца и му принася благодарение за тази екзистенциална възможност, осъществена от Христа.

Именно защото осъществяването и проявлението на Божието Царство в Евхаристията не се свежда нито до нравствения, нито до мистическия аспект, то е недостъпно за естественото възприятие. Царството Божие е дар, обновление на живота и неговите възможности; дар, който получаваме чрез общението в плътта и кръвта Христови, в действителното единство на тварно и нетварно. Самото ни съществуване, нашите личностни различия, не са независими величини сами по себе си, но и дар, и ние го получаваме, както и дара на вечния живот, чрез изменение на образа на битието. Бог-Дух Свети – ето животворящата ни сила и началото на всеки живот; именно той ни дарява битието и ипостасно превръща нашата личност в екзистенциален отговор на призива на Неговата “безумна” любов. Пак Той обновява и нашата тварна природа, въздигайки “новия човек” и съединявайки Божеството и човечеството в плътта на Христа.

Обновлението на тварния живот чрез действието на Духа-Утешител е това, което създава Църквата и ни приобщава към нея. Говорейки за обновлението на живота нямаме предвид нито моралното “усъвършенстване” на човека, нито неговата “юридическа реабилитация”, а едно събитие толкова реално, колкото и самото създаване на живота ни, колкото и сътворението на съществуващото. Изучаването на живота на Христа, повторенията, “имитацията” на Тайната Вечеря, са недостатъчни за осъществяването на Църквата като “ново творение”; необходимо е животворящото снизхождане на Светия Дух над човешката плът, подобно на снизхождането на Духа над Девата, благодарение на което стана възмножно въплъщението на Христа. Това действие на Духа-Утешител, образувачо “новата плът”, Църквата е преживяла исторически на деня Петдесетница. Но също толкова реално това става и по време на всяка Евхаристийна трапеза, когато хлябът и виното се претворяват в Тяло и Кръв Христови.

Светото Причастие

Св. Кирил Йерусалимски

Църквата няма свещеноедействия, които се извършват сами за себе си или на отделни членове извън останалите, но че винаги и навсякъде свещеноедействия Църквата като събрание на вярващите.” Павел казва: “Аз приех от Господа това, което ви и ветият и блажен ап. Павел казва: “Аз приех от Господа това, що ви и предадох, а именно, че Господ Иисус през нощта, когато бе предаден взе хляб, поблагодари, преломи и каза: вземете, яжте това е Моето тяло, за вас преломявано; това правете за мой спомен. Взех също и чашата подир вечеря и каза: тая чаша е новият завет в Моята кръв; това правете, колчем пиете за Мой спомен.” (1 Кор. 11:23-25). Затова, ако сам Господ е казал за хляба: това е Моето тяло – кой ще се осмели след това да се съмнява в тази истина? Ако Сам Той потвърдил като е рекъл: това е Моята кръв – кой ще се усъмни и ще каже: това не е неговата кръв? Христос някога в Кана Галилейска претворил водата във вино, наподобяващо кръвта – не заслужава ли вяра и в това, че може да пресътвори виното в кръв? Той, поканеният на плътски брак извършил такова необичайно чудо – не толкоз повече ли за несъмнено трябва да бъде признато това, че Той гарява на синовете от духовния брак да вкусят Неговото Тяло и Неговата кръв? По тази причина нека се причастяваме със Светите тайни с пълна увереност, че те са Тяло Христово, защото под вид на хляб ти се дава тяло, а под вид на вино приемаш кръв, та, като се причастиш с Тялото Христово и Кръвта Христова, да станеш сътелесен и съкръвен с Христа. Така ние ставаме Христоносци, понеже духовно и телесно сме приели тялото и кръвта Христови – тъй ставаме още и “участници в божественото естество” според думите на блажения Петър (2 Петр. 1:4).

Някога Христос, беседвайки с юдеите, рекъл: “Ако не ядете плътта на Сина Човечески и не пиете кръвта Му, не ще имате в себе си живот” (Йоан. 6:53). Силата на тайнството ни обяснява блаженият Давид, казвайки: “Ти приготви пред мене трапеза пред очите на враговете ми” (Пс. 22:5). Реченото от пророка има следния смисъл: до Твоето въплъщение демоните приготвяваха трапеза за човеците – трапеза нечиста, осквернена и изпълнена с дяволски сили; но след Твоето идване, Владико, Ти си приготвил трапеза пред мен. Когато човек казва Богу: “приготвил си ми трапеза” – какво друго означава това, освен тайнствена и духовна трапеза, каквато е приготвил за нас Бог против демоните?! И това е напълно вярно, защото първата трапеза е била общение с дявола, а втората – с Бога. Затова и Соломон, давайки да се разбере за тази благодат, говори в Еклесиаст: ”И тъй, иди, яж радостно хляба си и пий с радостно сърце виното си, щом Бог има благоволение над твоите работи” (Екл. 9:27). Думата “иди” означава спасителна и блаженотворна покана! Затова не гледай на Светите Тайни просто

О, хора, творение Божие, познайте Твореца! Той ни обича. Познайте любовта Христова и живеете в мир, и зарадвайте с това Господа. Той милостиво чака при Себе си всички.

Обърнете се към Него, всички народи по земята, и възнесете молитвите си към Бога; и молитвата на цялата земя ще се издигне към небето като прекарсен тих облак, осветен от слънцето и тогава ще се възрадват всички небеса и ще запяят песен-величание на Господа за Неговите страдания, с които ни спаси.

Познайте, народи, че сме създадени за Божията слава на небесата и не се прилепайте към земята, защото Бог е на Отец и ни обича като скъпи деца .

Св. Силуан Атонски

Светата Евхаристия

о. Тома Хонко

ветата Евхаристия в Православното предание се нарича “тайнство на тайнствата” или “тайнство на Църквата”. Тя е сърце на църковния живот, източник и цел на всички църковни учения и учреждения.

Както и обрета на кръщението, евхаристийната трапеза не е създадена за пръв път от Христос; подобни на нея свещени ритуални трапези са съществували и в Стария завет и в езическите религии. Дори и днес празничното съвместно хранене остава едно от главните ритуални събития в живота на хората. Старозаветната пасхална трапеза първоначално е била празнична вечеря, посветена на възпоменанието за освобождаването на евреите от египетското робство, а Иисус Христос я е преобразил в действие, извършващо се в Негово възпоменание.

Самата дума “евхаристия” означава “благодарение”. Така се нарича не само свещената трапеза – хляба и виното – но и всяко действие на църковното събрание: молитвите, четенето на псалми, четенето на Писанието и провъзгласяването на Божието слово, възпоменанието на Христа и приобщаването към Неговото Тяло и Кръв, тъй като цялостното значение на Господния пир е благодарение на Бога в Христа и Светия Дух за всичко, което Той е извършил в творение, спасение и прославяне на света.

Тайнството Евхаристия се нарича също и Свето Причастие, защото се явява мистично при-общение, при-частие на хората към Бога, един към друг, към цялото човечество и към всичко, което съществува чрез Христа в Светия Дух. Причастие се дава на всички членове на Църквата (включително на кръстените и миропомазаните младежи) винаги в два вида: в хляб и вино, и се разбира като истинско Христово присъствие, като истинските Му Тяло и Кръв.

В историята на християнската мисъл има различни опити да се обясни по какъв точно начин се извършва претворяването на хляба и виното в Тяло и Кръв. За съжаление тези обяснения често са били твърде рационалистически и зависели от философски построения. Възникналите по този повод спорове положили началото на разногласия в богословската мисъл – едни твърдели, че евхаристийните Дарове са истински Тяло и Кръв Христови, а други утвърждавали, че в тях няма истинско Христово присъствие, а само символично и мистично. Трагедията и на двата подхода е, че противопоставят “истинското” на “символическото” и “мистическото”.

Православната Църква отхвърля учението, че евхаристийните Свети Дарове са само интелектуални и психологически символи, защото в такъв случай по време на Литургията и даването на Причастието хората просто биха били призовавани да мислят за Иисуса Христа и да се приобщават с Него “в сърцата си” и тогава Евхаристията би била сведена до обикновена трапеза, където единението с Бога се осъществява само на мислено равнище. Но все пак, говорейки за евхаристийните Дарове, православното предание често говори за “символи”, а литургийната жертва нарича “духовна и безкръвна”. Църквата използва тези думи, защото в Православието реалното и действителното не се противопоставя на символичното, духовното или мистичното. Напротив, цялата действителност – светът и самия човек – е реална само доколкото, доколкото е символична и мистична, доколкото тя

самата може да ни яви и открие Бога. Тялото и Кръвта Христови са действителни именно затова, защото хлябът и виното се явяват тайни и символи на действителното и истинно Негово присъствие. Затова чрез приемане на хляба и виното, мистически осветени чрез Светия Дух, чрез Христа, който Сам е “хлябът на живота” (Йоан. 6:35), достигаем до действителното причастие с Бога. “Аз съм живият хляб, слязъл от небето; който яде от моя хляб, ще живее вовеки; а хлябът, който Аз ще дам, е Моята плът, която ще отдам за живота на света.” (Йоан. 6:51)

И така, хлябът на евхаристията е Христова плът, а плътта Христова е евхаристийния хляб: те двете са съединени в едно. В православната терминология думата “символичен” значи именно това – “съединен в едно”.

Как да приемем св. Причастие?

Св. Йоан Златоуст

наем, че мнозина от вас скоро ще дойдат и ще пристъпят към тази духовна трапеза: за да не стане това в наша вреда и присъда, а да получим спасение за душите си – аз още отсега ви предупреждавам и всячески ви моля да очистим сами себе си от всяко зло и тогава да пристъпим към св. Тайни! Никои да не говори: аз съм покрит с дим, съвестта ми е пълна с грехове, нося тежко бреме от пороци, не съм достоен за тази трапеза! Тези пет гена са достатъчни, за да се очистиш от множество грехове: ако духовно отрезвееш, ако се молиш покаяно, ако бодърстваш сърдечно. Ти гледай не на това, че времето е кратко, а взри се в друго: че Господ е милостив и човеколюбив. Ниневитяните в три гена успели да се освободят от Божия гняв и ни най-малко не им попречила караткостта на времето да проявят усърдие, да покажат покаяние, да постигнат всичко, с помощта на човеколюбивия Господ. И блудницата като пристъпила към Христа, за един миг смъкнала всичкия позор от себе си; и когато юдеите негодували против Христа, че я допуснал при Себе си и ѝ позволил такава смелост, Той им затворил устата, а нея освободил опростена.

Защо така? Защото блудницата пристъпила към Христа със сърдечно разположение, с пламенна душа, с вяра и се докоснала до светите крака на Господа, като разплела коси, като проляла сълзи, като разяла миро. С каквото съблазнявала людеите – с това постигнала и покаяние; с каквото въбуждала погледа на похотливите – със същото проляла обилни сълзи; с тези коси, с които увличала мнозина в грях – с тях тя изтрила краката на Господа; с това миро, с което примамвала душите – с него тя помазала обилно Христа Иисуса! Така и ти, човече, с каквото си прогневил Бога, със същото можеш да го умилостивиш. Ти си Го прогневил с кражба на пари – умилостиви Го с връщане на краденото и с благотворение от теб, подобно на Закхея. Ти си Го разгневил със злословие на езика си и с обиди към мнозина – с езика пак Го умилостиви, като отправиш чисти молитви, като благославяш злословещите, като прощаваш злоречивите, като благодариш на обиждащите. За всичко това не е нужно много време – не от количеството на дните, а от качеството на покаянието се ражда спасението.

Приобщаването със светите Тайни е приемане в душата на Царя на царете, а където Царят встъпва и влиза, там трябва да има изрядна чистота, сърдечна любов, дълбок мир, искрена вяра, синовна преданост – тогава и Царят е доволен, и робът – радостен!

